

Μετα-Ψυχολογία
182η Συνάντηση Βασίλειος Μασούτσος 10/12/12
`Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης`
`Introductory Lectures on Psycho-Analysis`, 1916, Τόμος XV
"Διάλεξη XVIII: Fixation to Traumas - The Unconscious"

Ας επαναλάβουμε την πρόταση του τελευταίου κειμένου διότι ο Freud με αυτή του την ομιλία περί *`συμπτώματος`* (διάλεξη 17) έχει σχεδόν ανοίξει τον προτελευταίο ψυχαναλυτικό κύκλο του έργου του: "Κάποτε η πλεονάζουσα λίμπιντο συνιστούσε αιτία άμεσης απειλής της ζωής, {φαντασίωση περί της παιδικής ηλικίας} τώρα τα *`συμπτώματα`* εκ της *`νόσου`* έχουν γίνει φορείς νέας ζωής {φαντασίωση ενήλικης ζωής} - αρκεί να τους δοθεί η ευκαιρία μέσα από μία *`ερμηνεία`*."

Όντως, κατ' αυτόν τον τρόπο - ένας τρόπος που του ταιριάζει απόλυτα η παροιμία "όσα δεν φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια" - ο Freud περιγράφει 1. την προσωρινή αλλά απροσδόκητη νίκη της ζωής του ασθενή επί του θανάτου 2. την φύση του μαζοχισμού - που θα απασχολήσει τον Freud όσο τίποτα άλλο εφεξής - σαν μία ηδονιστική κατάσταση υπαγόμενη ολοκληρωτικά πλέον και αυτή στην *`αρχή της σταθερότητας`* και 3. πως επιβιώνει, εν τέλει, η "αλεπού"-άνθρωπος διά της *`νόσου`* έχοντας με τα καμώματά του στερήσει μεν τον εαυτό του *τροφής {ναρκισσιστικής ικανοποίησης}* έστω και προσωρινά με αντάλλαγμα όμως την επιμήκυνση της ζωής με σκοπό την παράταση του χρόνου ανεύρεσης λύσης στην λιβιδινική του υπερφόρτωση. Δεν χρειάζεται να τονιστούν τα ερωτήματα που προκύπτουν εξ αυτών των τριών θέσεων διότι φαίνεται αμφίβολο αν θα υπάρχει κάτι άλλο που μπορεί να απασχολεί τον Freud για τις επόμενες δεκαετίες. Στην ομιλία του XVIII το επίκεντρο βρίσκεται στην πρόταση της σελίδας 276: *`Ένα τέλειο μοντέλο συναισθηματικής καθήλωσης σε κάτι που συνέβη στο παρελθόν μας παρέχεται από την κατάσταση της μελαγχολίας η οποία κατά βάση συνιστά μία πλήρη αποξένωση τόσο από το παρόν όσο και από το παρελθόν`*. Το κείμενο του *`Mourning and Melancholia`* περιγράφει την διαχωριστική γραμμή μεταξύ ψύχωσης και νεύρωσης, δηλαδή, την υπεροχή ή μη της παιδικής φαντασίωσης έναντι της ενήλικης φαντασίωσης της ζωής και της επικράτησής της επί του θανάτου. Η περιγραφόμενη εκεί κατάσταση της *`ταύτισης`* που εμπεριέχεται στην ναρκισσιστική φαντασίωση της *`αγάπης`* συνιστά παραίτηση και αποποίηση στοιχειώδους ανθρωπίνου δικαιώματος που όμως το αρνείται η ενήλικη φαντασίωση της ζωής. Με γνώμονα αυτά τα δεδομένα, διαπραγματευόμενος στην παρούσα του ομιλία ο Freud το θέμα της *`καθήλωσης`* της λίμπιντο δεν μας λέει τίποτα περισσότερο εξ όσων ήδη ξέραμε περί του αέναου κυκλώματος λιβιδινικής υπερπαραγωγής που συνεχίζει μέχρι του ακραίου σημείου της *`καθήλωσης`* - της παραίτησης του υποκειμένου - κάθε προσπάθειας αντιμετώπισής της από την συνείδηση. Διότι, όσο μπορούν να δημιουργηθούν *`λέξεις`* τα ψυχικά πράγματα βάνουν καλώς, δηλαδή *`αδιάφορα`*, αν και εν μέρει νευρωτικά. Από την στιγμή όμως που η υπόγεια υπερπαραγωγή του *`ασυνειδήτου`* κατακλύσει τη συνείδηση και το βίωμα των *`ταυτίσεων`* αρχίσει να χρησιμοποιεί υποθετικά λιβιδινικά συστήματα άλλων ανθρώπων με αυθαίρετο τρόπο { *`ταυτίσεις`* } τότε οι χρησιμοποιούμενες *`λέξεις`* είναι δανεικές, ενώ η ατομική λίμπιντο συνεχίζει να συσσωρεύεται επικίνδυνα. Το φαινόμενο περιγράφεται κλινικά ως άκρως *επικίνδυνο και συνιστά το `τραύμα`*. Κάτι που ποιοτικά μπορεί να φαίνεται υπέροχο όπως είναι η λίμπιντο για το ψυχικό όργανο είναι παντελώς επιβλαβές όταν υπάρχει καθήλωσή του. Το υποκείμενο βιώνει τον εαυτό του ως ενεργειακή βόμβα έτοιμη να εκραγεί. Και εξ αυτού του λόγου η διαχωριστική γραμμή κλινικά τοποθετείται στην συγκρουσιακή ενότητα *`ασυνειδήτου`* και *`λέξεων`* υπό την μορφή της νεύρωσης έναντι της περίπτωσης της *`μελαγχολίας`* που κυριαρχεί η *παθητική ενόττητα `ασυνειδήτου` και `ταυτίσεων`*.

Στην πρώτη εκ των ανωτέρω δύο περιπτώσεων η *`ερμηνεία`* *`πρέπει`* - λέει ο Freud - να *`εξαφανίσει`* το *`σύμπτωμα`*, κάτι που αν και κατ' αρχάς ισχύει πλήρως οφείλουμε να επανέλθουμε για λεπτομερέστερη περιγραφή της *`ερμηνείας`*. Στην δεύτερη όμως περίπτωση είναι εντελώς πασιφανές ότι η ίαση δεν μπορεί να βρίσκεται στην *`ερμηνεία`* αλλά πρωτίστως στη δημιουργία των αναγκών *`λέξεων`* που θα απορροφήσουν την λιβιδινική υπερπαραγωγή. Αυτό δεν συνιστά αντικειμενότερη θεραπεία όπως τόσο παρεξηγημένα έχει λεχθεί αν και ενδεχομένως μπορεί να δίνει αυτή την εντύπωση. Διότι, όπως γνωρίζουμε, οι *`λέξεις`* είναι η *πεμπτούσια της συνείδησης και εφευρίσκονται από το υποκείμενο που ανακυκλώνει τα `συναισθηματικά` υπολείμματα των `πραγμάτων` του. Συνεπώς, οι `λέξεις` του ασθενή δεν διδάσκονται από κανέναν. Κατά βάση, αρκεί μονάχα το επονομαζόμενο *`αντικείμενο`* να μην εμποδίζει ενεργά τον ασθενή στην *ανακάλυψη των δικών του `λέξεων`* και η *`ερμηνεία`* μπορεί να μην καν χρειαστεί. Γι' αυτό άλλωστε παρατηρούμε ότι εκτός ψυχανάλυσης οι καταθλιπτικές καταστάσεις εκ ταυτίσεων αυτο-ιώνται αν και υποτροπιάζουν σε αντίθεση προς τις νευρώσεις που γίνονται μόνιμοι τρόποι ζωής.*

Η πρώτη παράγραφος της σελίδας 278 καταρρίπτει κάθε αμφιβολία που μπορεί περιστασιακά να είχε κανείς ότι δήθεν το ενδιαφέρον του Freud δεν ήταν παρά μόνον θεραπευτικό και μάλιστα με την *αρνητική έννοια του όρου*, δηλαδή, του περιορισμού των ασταμάτητων και πλουσιοπάροχων φαντασιώσεων του ασθενή. Φυσικά, αυτές οι *φαντασιώσεις`* δεν περιορίζονται σε μία συγκεκριμένη πάθηση όπως είναι η *ψυχαναγκαστική νεύρωση`*. Σε κάθε ψυχική ασθένεια, το πρόβλημα βρίσκεται στο *αρνητικό* ήτοι, σ' αυτό που αν και ποιοτικά ανώτερο εν τούτοις οφείλει να μην φαίνεται ότι είναι παρόν είτε ως *`ταύτιση`* εξ *αγάπης* είτε ως *`συναίσθημα`* εκ *συγκρούσεως* σε θέση *`λέξης`*. Μόνον *φαντασιωτική* μπορεί να είναι η αινιγματική κατάσταση που περιγράφει ο Freud όπου κάτι ενώ *`δεν είναι πραγματικό`* εν τούτοις μπορεί και *`παράγει αποτελέσματα μιας τόσο χειροπιαστής πραγματικότητας...`* όπως η νόσος.

Το παράδειγμα της *`μελαγχολίας`* που η ποσότητα εξουδετερώνει κάθε ποιοτική ανωτερότητα αποτελεί το μέτρο κλινικής σοβαρότητας κάθε *νευρωτικής`* κατάστασης που παλεύει για το αντίθετο. Όμως σε αμφότερες τις περιπτώσεις με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το *σημείο μηδέν της ψυχικής ισορροπίας* μπορεί πάντοτε να επιτυγχάνεται. Απλά, το ζήτημα βρίσκεται στο ότι εντός του πλαισίου της *`καθήλωσης`* η άλλοτε άλλη *χρονική αναστάτωση* που προκαλεί περιορίζει ή επεκτείνει την φαντασίωση για ζωή.

"Διάλεξη XIX: Resistance and Repression"

Η ευκαιρία που δίνεται στον Freud να συμπληρώσει σταδιακά μέσα από αυτές τις διαλέξεις το μεταψυχολογικό του οικοδόμημα είναι μοναδική. Ανά πάσα στιγμή παρακολουθεί το ακροατήριό του μέχρι ποιου σημείου μπορεί να προχωρήσει, τους το επισημαίνει και πράττει ανάλογα ενώ ταυτόχρονα παρατηρεί την ορθότητα της δικής του προσέγγισης στα πράγματα. Στιγμαία γίνεται δύσκολος στην κατανόηση αλλά κατά βάση παραμένει απόλυτα κατανοήσιμος στον μέσο ακροατή κυρίως λόγω της μελετημένης περιγραφικότητάς του. Άλλοτε πάλι γίνεται *απρόβλεπτος, όπως στη περίπτωση των αναφορών του περί του 'εγώ', προκειμένου να προλείπει το έδαφος για κάτι καινούργιο που στη συνέχεια διαπιστώνουμε να έχει σημαντικότερες προεκτάσεις. Το ίδιο συμβαίνει και σ' αυτή του την ομιλία.*

Τα θέματα που αναφέρθηκαν νωρίτερα (διάλεξη XVIII) μένουν ακόμη ανοιχτά, είναι ήδη πολλά και με μια πρώτη ματιά φαίνονται για πολλούς σχεδόν μεταφυσικά π.χ. *η νίκη της ζωής επί του θανάτου*. Όμως η κλινική τους σημασία δεν μπορεί να παραγνωριστεί εξ αιτίας της ομολογημένης τόσο περιέργης φύσης τους. Άλλωστε, όπως έχουμε τονίσει κατ' επανάληψη, αυτά τα θέματα ουδόλως αφορούν τους υγιείς ανθρώπους και έτσι ολόένα και περισσότερο αποδεικνύεται ότι η ψυχανάλυση του Freud αφορά αποκλειστικά και μόνον *ασθενείς* που ασχολούνται με αυτά τα τόσο περίεργα κατασκευάσματα του νου τους. Το γεγονός δε ότι οι ίδιοι οι ψυχαναλυτές απασχολούνται με τα συγκεκριμένα ζητήματα είναι η ζωντανή απόδειξη ότι και αυτοί έχουν υπάρξει *ασθενείς*.

Έτσι, αν θέλαμε να περιγράψουμε την *κεντρική προβληματική* του Freud εν έτη 1916 θα λέγαμε ότι περιλαμβάνεται στην εξής πρόταση: εφόσον σκοπός του κάθε ασθενούς σε ανάλυση είναι η ηρεμία της ψυχής του { *αρχή της σταθερότητας* } με τους τέσσερις βασικούς τρόπους επένδυσης που αποσκοπούν στην ελάττωση της αδέσμευτης λιβιδινικής του ενέργειας { *σώματος, λέξεων, εξωτερικής ύλης, αντικειμένων (ανθρώπων)* } δεν μπορεί να υπάρχει ίαση μέσα από την *ερμηνεία* του *ονείρου* ή των *ελευθέρων συνειρμών* αφού αυτή κάθε άλλο παρά προάγει την ελάττωση της λίμπιντο π.χ. το νόημα της *λέξης* *εγκυμοσύνη* ως *ερμηνεία* θα μπορούσε να δημιουργεί μεγάλη ψυχική ένταση στον ασθενή εν αντιθέσει με την λέξη *μαξιλάρι*. Εύκολα θα ισχυριζόταν κάποιος ότι για τον ασθενή οι *ερμηνείες* είναι δανεικές *λέξεις* που αν μη τι άλλο υιοθετούμενες από τον ασθενή αυξάνουν αντί να ελαττώνουν την λιβιδινική ποσότητα και συνεπώς θα μπορούσαν να λειτουργούν αυτές καθ' αυτές με τρόπο παρόμοιο του *συμπτώματος* και να χειροτερεύουν την κατάσταση του ασθενή.

Πειπισμένος όμως καθώς ήταν ο Freud από τα κλινικά του αποτελέσματα ότι κάτι τέτοιο ήταν αναληθές περιεφέρετο διαρκώς γύρω από την έννοια του *εγώ* που ήλπιζε ότι θα απαντούσε τελεσίδικα απ' αυτού του ζητήματος. Συγχρόνως παρέμενε ζωντανή η ανάγκη του να μην υπεισέλθω σε κανέναν είδους υποθετικό λόγο που θα του δημιουργούσε ακριβώς τα ίδια προβλήματα που είχε αντιμετωπίσει στο κατά κανένα τρόπο ξεχασμένο απ' αυτόν *"σχέδιο"*. Ότι κι αν προσέθετε στο ήδη υπάρχον δημιούργημά του θα έπρεπε να είναι κλινικό και αναμφισβήτητο από κάθε ασθενή. Με άλλα λόγια ο Freud ήταν σίγουρος ότι υπήρχε κάτι πολύ πέραν του δίπολου *συνειδητό/ασυνείδητο* το οποίον ευρίσκετο σε απόλυτη συνεργασία με αυτό το δίπολο.

Το γεγονός ότι κάθε ασθενής μιλάει με το *εγώ* ή για τον *εαυτό* του ωσάν να πρόκειται για την *συνείδησή* του είναι όντως συγχυτικό και έχει αποτελέσει σοβαρό ζήτημα στη ψυχαναλυτική βιβλιογραφία. Όμως, ο Freud αναζητούσε εκείνο το *εγώ* που λειτουργεί ανεξάρτητα του *ασυνειδήτου* και μπορεί ανά πάσα χρονική στιγμή να αποφασίζει κατά βούληση για την μορφή συνεργασίας που θα έχει με αυτό. Τόσο απλός και εμπειριστατωμένος ήταν ο προβληματισμός του Freud σ' αυτή τη φάση. Στη πορεία θα αποδεικνύετο ότι πιο ανατρεπτικό μπορούσε ακόμη και ο ίδιος ο Freud να είχε περιγράψει αφήνοντας κατά βάση την λεπτομερέστερη ανάλυσή του ημιτελή - εξ ου και η ατελείωτη ψυχαναλυτική συλλογιστική που ακολούθησε και συνεχίζει να παράγεται επ' αυτού του ζητήματος. Συγχρόνως, δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε τον πυρήνα αυτής της δυσκολίας - ότι, δηλαδή, η αναζήτηση από τον Freud της φύσης του *εγώ* έθετε ολόκληρο το μέχρι τότε ψυχαναλυτικό οικοδόμημα υπό αμφισβήτηση καθώς για πρώτη φορά εισήγαγε εμμέσως πλην σαφώς την έννοια της *ποιότητας* ως τον καθοριστικό παράγοντα εκ παραλλήλου με την γνωστή και αδιαπραγμάτευτη έννοια της *ποσότητας που είχε καθορίσει τα πάντα ως τώρα*. Πράγματι, το ζήτημα του *καλού/κακού εγώ* - διότι περί αυτού επρόκειτο - δεν ήταν η μόνιμη επωδός μόνον του κάθε μελαγχολικού ασθενή αλλά και του κάθε νευρωσικού ο οποίος κατά την ανάλυση διαπίστωνε την ποσότητα του άγχους του να περιορίζεται χωρίς ο ίδιος να νιώθει καλά αν όχι χειρότερα απ' ότι όταν ξεκίνησε την ανάλυση. *Ο νευρωσικός ασθενής είχε περιπέσει σε κατάθλιψη - το σύμπτωμα άγχος γινόταν σύμπτωμα κατάθλιψη με χρονική συνέπεια!* Δοθέντος δε ότι οι ασθενείς ζητούν *ίαση* του *εγώ* τους ή του εαυτού τους - όπως αποκαλούν το λειτουργικό τους κομμάτι στην ανάλυση - και όχι *ανάλυση του ασυνειδήτου* τους ο Freud επανήλθε στην αναζήτηση του σκληρού πυρήνα της νευρώσεως και του ψυχισμού. *Με όρους μεταψυχολογικούς αυτό σήμαινε ότι το σημείο μηδέν κάθε άλλο παρά το σημείο μηδέν όφειλε να είναι. Αν, φερ' ειπείν, οι φαντασιώσεις του ασθενή μπορούσαν να δώσουν πραγματική ηρεμία στο ψυχικό όργανο χωρίς το όργανο να προβληματίζεται για την παραληρηματικότητα του νευρωσικά ή μελαγχολικά τότε από πρακτική άποψη θα έχει βιωματικά κατακτήσει το σημείο μηδέν χωρίς να το έχει κατακτήσει μαθηματικά.*

Μετά απ' αυτές τις εισαγωγικές επισημάνσεις η διάλεξη XIX γίνεται αντί για μία επανάληψη των ιδίων θεμάτων κάτι σαν προπομπός ενός *εγώ* που κυριαρχεί των όσων έχουν ήδη λεχθεί και πρόκειται να λεχθούν. Σαφώς, η *αντίσταση* και η *απώθηση* που θέλει να διαπραγματευτεί ο Freud στο παρόν κείμενο δεν είναι κάτι νέο ή δυσκολονόητο σε πρώτο πλάνο αφού τα έχει περιγράψει άπειρες φορές. Επίσης, είναι πρόδηλο ότι η *μεταβίβαση* είναι γεμάτη από *αντιστάσεις* όπως και οι *ελεύθεροι συνειρμοί* κατά την *ανάλυση*. Επίσης, είναι γνωστό ότι η προέλευσή των *αντιστάσεων* χρονολογείται κατά την εποχή της *απώθησης* που προεκλήθη σύμφωνα με τον ασθενή εξ αιτίας της ανεξέλεγκτης ελεύθερης λίμπιντο. Εάν η *αντίσταση* στους *ελεύθερους συνειρμούς* παίρνει την μορφή *άρνησης* ή *επανάληψης* ή *αμνησίας* ή *έκδραμάτισης* κατά την ανάλυση προκειμένου να προστατευθούν οι *απωθήσεις* είναι σχετικό και συναρτώμενο εν πολλοίς με την *ερμηνευτική* τοποθέτηση του αναλυτή. Σαφώς, όλα αυτά λαμβάνουν χώρα ή, έχουν λάβει χώρα στο πλαίσιο της δημιουργίας *ασυνειδήτου/συνειδήσης* κατά τα ήδη γνωστά και ως ένα βαθμό επαναλαμβανόμενα από τον Freud στο παρόν κείμενό του.

Ας παρατηρήσουμε όμως κάτι σημαντικό: Ας δούμε την *ιδιόμορφη ελευθερία του 'ασυνειδήτου'* να κινείται απ' άκρου εις άκρον του φάσματος των πιθανοτήτων προστασίας των *'αμυνών'* και να ικανοποιεί κάθε του πρόθεση σαν να μην ενοχλείται καθόλου από την αντιφατικότητα των *'αντιστάσεων'* του αρκεί να διατηρεί έστω για λίγο ανοιχτή την πιθανότητα μιας επιτυχούς ηρεμίας της *'συνείδησης'* εκ του *'ασυνειδήτου'*. Αν η χρήση *'λέξεων'* και *'πράξεων'* προς επιτυχία αυτού του σκοπού φαίνονται *παιδαριώδεις* - υπάρχει σαφώς η τάση για μια τέτοια αντίληψη της συμπεριφοράς του ασθενούς - δεν υπάρχει τίποτα να δικαιολογεί αυτή την αντίληψη. Ο ασθενής περνάει τα πάντα μέσα από το *'εγώ'* του και τα εκθέτει με *αδιάφορο τρόπο* στην ανάλυση εξ ου και η εντύπωση περί παιδαριώδους συμπεριφοράς. Όπως τονίζει ο Freud με κάθε τρόπο σ' αυτή του την ομιλία *'όλες'* οι *'αντιστάσεις'* του ασθενή προέρχονται από το *'εγώ'* ενώ ταυτόχρονα εισάγει τον συγκεκριμένο όρο προς ολοένα και μεγαλύτερη χρήση εφεξής. Συνεπώς, μετά απ' αυτό τίποτα το *παιδικό* δεν υπάρχει σ' αυτά τα αμυντικά δεδομένα που συγκεντρώνει ο κάθε ψυχαναλυτής με τέτοια απόλυτη συνέπεια από τον κάθε ασθενή του. Το παιδικό σημαίνει αυθόρμητο και εν προκειμένω δεν υπάρχει τίποτα αυθόρμητο. Ο Freud εισάγει μεθοδικά την έννοια του *'εγώ'* ως μία οντότητα στη κλινική ανάλυση που λειτουργεί *σαφώς εναντίον της ανάλυσης* και ουδόλως υπέρ αυτής όπως θα ήταν φυσικό να υποθέσουμε. Σαν να υπάρχει ένας απίθανος *'αυτοματισμός'* εντός του ψυχικού οργάνου του ασθενούς που είναι ανάλογος του αυτοματισμού της *'αρχής'* της *ευχαρίστησης/δυσαρέσκειας* και ορίζει την ανάλυση και τους *'ελεύθερους συνειρμούς'* του ασθενή που υπ' αυτή την έννοια κάθε άλλο παρά ελεύθεροι φαίνονται να είναι. Σίγουρα, στη περίπτωση κατά την οποίαν ισχύει κάτι τέτοιο τότε η ίδια η ψυχανάλυση συνιστά μία βιολογική εκτροπή και επικίνδυνη κατάσταση για κάθε άνθρωπο που την υπόκειται αφού βαίνει ενάντια στο *'φυλογενετικά'* *'αυτοματοποιημένο'* *'ασυνείδητο'* των *'αντιστάσεων'* και της *'απόθησης'*.

Ας παρατηρήσουμε ότι το αυτόματο δεν είναι αυθόρμητο. Οι *άμυνες* του ασθενή έχουν τον αυτοματισμό της *έλλειψης αυθορμητισμού*. Έτσι, οι *'αντιστάσεις'* και οι *'απόθησεις'* είναι *εξαιρετικά απρόβλεπτες* και *αδύνατον* να εκτιμηθούν εκ των προτέρων. Οι *'αντιστάσεις'* και οι *'απόθησεις'* έχουν τα αυτόματα ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε ασθενή. Συνεπώς, το μόνο που μπορεί εκ του ασφαλούς να λεχθεί είναι ότι οι *'αντιστάσεις'* καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των πιθανοτήτων - *'θετικό'* και *'αρνητικό'*. Προκειμένου να προστατευθεί μία συγκεκριμένη *απόθητική διεργασία* μπορεί να γυρίσει η αμυντική τακτική και η φύση της *νεύρωσης* να αλλάξει από *υπερασπιστική* σε *κατηγορητική*. Ποτέ δεν πιστεύει ο αναλυτής το ένα εκ των δύο αμυντικών τακτικών της *απόθησης*: Το *'αρνητικό'* και το *'θετικό'* πάνε πακέτο σε ένα και το αυτό πακέτο που είναι *εγκατεστημένο* στο κατά το δοκούν λειτουργόν *'εγώ'*. Ουδείς ασθενής δεν διστάζει να λειτουργεί το ένα ή το άλλο μέρος του πακέτου αυτού αν τον συμφέρει *απόθητικά*. Δεν θα σχολιάσουμε εν προκειμένω την *εμπλοκή* που παρουσιάζεται εν προκειμένω στην *ισχύ της 'αρχής'* της *ευχαρίστησης/δυσαρέσκειας* δοθέντος ότι τώρα πλέον ο *καθείς* μπορεί να δει ότι δεν αναφερόμαστε πλέον στα *ένστικτα* αλλά στις *επενδύσεις των ενστίκτων* - *σώμα, ύλη, λέξεις, αντικείμενα*.

Το θέμα δεν το προχωράει περαιτέρω ο Freud διότι έχουν ήδη λεχθεί αρκετά. Αναφέρεται μόνον μάλλον *απρόβλεπτα* στη *'σεξουαλικότητα'* των ασθενών του που συνεχίζει να την βρίσκει παντού ως αιτία των προβλημάτων τους. Η *'διφασικότητα'* του πακέτου που προαναφέρθη έχει τις ρίζες της στην *'σεξουαλικότητα'* του ασθενή έστω κι αν η θέση της αναφοράς βρίσκεται πλέον στο *'εγώ'* αντί του *'ασυνειδήτου'*. Στο σημείο αυτό προς υποστήριξη αυτής της πολυδιάστατης θέσης θα περιοριστούμε μόνον να πούμε ότι ο αυτοματισμός της *ευελιξίας* του ασθενή πολύ λίγες *αντιφάσεις* μπορεί να παράγει σε σχέση με το *'σώμα'* του. Ίσως λιγότερες σε σχέση με την *'ύλη'* που τον περιβάλλει. Όμως, ας αναλογιστούμε την *απεραντοσύνη* των *αντιφάσεων* και της *ελευθερίας έκφρασης ανακυκλούμενων 'λέξεων'* του και *ατελείωτων παρομοίως ελευθέρων 'αντικειμένων'*. Θα έλεγε κανείς ότι αν το *'εγώ'* πρόκειται να κάνει την *εκτονωτική λειτουργία* που για άλλη μια φορά απέτυχε να πραγματοποιήσει η *επενδυτική λειτουργία* των *ενστίκτων* τότε ο αυτοματισμός της *έλλειψης αυθορμητισμού* του υπόσχεται να την κάνει *απείρως καλύτερα* αλλά εκ πρώτης όψεως με *μυστηριώδεις σεξουαλικούς τρόπους* κυρίως *'λέξεων'* και *'αντικειμένων'* αυτή τη φορά. Αυτός είναι ο λόγος που ο Freud επανέρχεται επί του θέματος της *'σεξουαλικότητας'* σε ένα νέο υπόβαθρο *εγωτικού* πλέον περιεχομένου.